

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Факультет менеджменту і економіки
Кафедра менеджменту і адміністрування

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
«СТРАТЕГІЧНА ІННОВАТИКА»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Галузь знань – **07 «Управління та адміністрування»**
Спеціальність – **073 «Менеджмент»**

Харків - 2019

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гуторов О.І., завідувач кафедри менеджменту і адміністрування,
доктор економічних наук, професор.

Обговорено та рекомендовано до видання
вченою радою факультету менеджменту і економіки
(протокол № 1 від «28 » серпня 2019 р.)

Завідувач кафедри
менеджменту і адміністрування,
доктор економічних наук, професор

О. ГУТОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Стратегічна інноватика» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, що пов'язані з ефективним управлінням процесом розроблення, упровадження та комерціалізації інновації з узгодженням відповідних управлінських рішень із системою операційного, маркетингового, фінансового і кадрового менеджменту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Стратегічне управління інноваціями: суть і особливості організації
2. Реалізація стратегічного управління інноваційною діяльністю

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Стратегічна інноватика» є формування знань та вмінь щодо формування та реалізації стратегій інноваційного розвитку економічних систем, оволодіння методичними підходами щодо розробки, аналізу обґрунтування ефективних управлінських рішень з розвитку економіки на інноваційних засадах в умовах невизначеності, ризику та конфлікту.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Стратегічна інноватика» є теоретична підготовка здобувачів з питань:

- освоєння теоретичних основ розвитку і регулювання інноваційної діяльності, вивчення особливостей забезпечення життєздатності підприємств в умовах внутрішньої і зовнішньої конкуренції;
- розробка і послідовна реалізація програм розвитку підприємств;
- уміння йти на ризик у розумних межах і спроможність нівелювати вплив ризикових ситуацій на фінансове становище підприємств, механізм управління науково-технічним прогресом;
- впровадження нововведень (інновацій) як основи економічного росту, підвищення конкурентоздатності організацій і економіки в цілому.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні **знати:**

- понятійно-категоріальний апарат дисципліни;
- зміст, ознаки та особливості інноваційного розвитку, роль інновацій в розвитку економічних систем та підвищенні їх конкурентоспроможності;
- сучасні організаційні форми здійснення інноваційної діяльності, її основні етапи та принципи ефективної взаємодії учасників;

- методичні положення та інструментарій оцінювання рівнів інноваційного розвитку економічних суб'єктів;
- основи теорії інноваційної діяльності організації (підприємства);
- характер впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства на процес прийняття та реалізації управлінських рішень щодо інноваційної діяльності;
- призначення, принципи та алгоритм розробки стратегії інноваційного розвитку організації (підприємства);
- типи стратегії інноваційного розвитку та передумови їх реалізації;
- засади управління ресурсним забезпеченням інноваційно-інвестиційних проектів та методичні засади оцінювання результативності інвестування;

уміти:

- враховуючи стан економічного розвитку і специфіку діяльності суб'єкта господарювання, обґрунтовано оцінювати і вибирати найефективніші напрямки інноваційного розвитку, прийнятні з погляду зовнішніх і внутрішніх умов;
- генерувати та проводити попередній відбір комерційно привабливих інноваційних рішень з використанням методів генерації ідей;
- розробляти проект стратегії інноваційного розвитку організації (підприємства) та обґрунтовувати найбільш ефективний варіант її реалізації;
- обирати та застосовувати маркетингові інструменти, найбільш адекватні певному інноваційного процесу;
- виконувати аналіз і оцінку структури інвестицій при прийнятті рішень щодо фінансування проектів інноваційного розвитку суб'єктів господарювання;
- ідентифікувати та оцінювати ризики інноваційної діяльності, а також контролювати їхній рівень засобами ризик-менеджменту;
- формувати інформаційну базу для управління інноваційним розвитком.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають такі **компетентності:**

інтегральна компетентність – здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;

загальні компетентності:

- оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду;
- здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань;
- здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень;

спеціальні компетентності:

- здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень у сфері менеджменту;

– здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Програмні результати навчання:

- організовувати та проводити оригінальні наукові дослідження у сфері менеджменту на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання для розв’язання актуальних проблем теорії та практики;
- демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших.

Міждисциплінарні зв’язки – вивчення дисципліни базується на знаннях мікроекономіки, економіки підприємства, маркетингу, менеджменту та інших дисциплін циклу професійної підготовки.

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Філософія. 2. Педагогіка вищої школи.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

Захист дисертаційної роботи.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Стратегічне управління інноваціями: суть і особливості організації

Тема 1. Інноватика та її застосування в стратегічному управлінні підприємством

Сутність, зміст та класифікація інновацій. Позитивний суспільний ефект та функції інновацій. Поняття «інноваційна діяльність», «інноваційний процес», «інноваційний розвиток». Цілі та критерії інноваційного розвитку. Концепція життєвого циклу інновацій. Особливості та еволюція моделей інноваційного процесу. Стадії та результати інноваційного процесу. Інноваційний проект. Інноваційний продукт. Інноваційна продукція.

Інноватика як наука про управління інноваційними процесами на підприємстві. Вплив зовнішнього та внутрішнього середовища на інноваційну діяльність підприємства. Різновиди інноваційних стратегій.

Тема 2. Стратегії інноваційного розвитку та бізнес-моделі інноваційної поведінки підприємства

Основні напрями розвитку ринкових можливостей підприємства (глибоке впровадження на ринок; розширення меж кордонів ринку, розробка і реалізація нового товару, диверсифікація виробництва і збуту). Завдання щодо розроблення інноваційної стратегії. Типи ринкових стратегій функціонування та розвитку економічного суб’єкта: стабілізаційні (збереження досягнутого рівня

виробництва, частки ринку і т. ін.) і розвиваючі (розширення виробництва, частки ринку, збільшення прибутку і т. ін.). Вибір варіантів розвитку ринкових можливостей. Особливості інноваційної поведінки великих, середніх та малих фірм.

Тема 3. Маркетингові аспекти стратегічного управління інноваціями

Інноваційна ініціатива. Поняття та основні завдання маркетингу інновацій. Інноваційний і життєвий цикли продуктової інновації. Специфіка ринкових досліджень для виявлення та аналізу попиту на інновації. Вид попиту на інновацію і чинники, що впливають на нього. Позиціонування інноваційних товарів на ринку. Класифікація незадоволених потреб споживачів та товаровиробника з їх виявлення. Рівні споживацької готовності споживачів та їх характеристика. Дифузія інновацій. Маркетингові стратегії подолання споживчого опору інноваціям на ринку.

Інноваційна ініціатива. Поняття та основні завдання маркетингу інновацій. Життєвий цикли продуктової інновації. Специфіка ринкових досліджень для виявлення попиту на інновації. Види попиту на інновацію і чинники, що впливають на них. Інноваційні товари на ринку. Класифікація незадоволених потреб споживачів та товаровиробника з їх виявлення. Рівні споживацької готовності споживачів та їх характеристика. Дифузія інновацій.

Маркетингові стратегії подолання споживчого опору інноваціям на ринку.

Тема 4. Національні інноваційні системи. Державне регулювання інноваційної діяльності

Поняття «національна інноваційна система». Загальні методичні принципи концепції національної інноваційної системи (НІС). Основні методичні підходи до визначення сутності поняття НІС. Склад, структура, принципи побудови та показники функціонування НІС. Ефективність НІС. Особливості національної інноваційної системи в Україні та перспективні напрями її розбудови.

Зміст, цілі, принципи та інструменти державної науково-технічної та інноваційної політики. Особливості реалізації інноваційної політики у коротко-інноваційні пріоритети розвитку національної економіки як орієнтири інноваційно

Регламентація та створення сприятливого інституційно-правового середовища інноваційної діяльності. Шляхи державного регулювання та форми фінансово-кредитної підтримки інноваційного підприємництва.

Макроекономічні ризики інноваційної діяльності та засоби їх мінімізації.

Тема 5. Інноваційний проект як форма реалізації стратегічних альтернатив

Інноваційний проект: поняття та основні види. Життєвий цикл інноваційного проекту. Управління реалізацією інноваційних проектів. Створення та використання різних організаційних форм проектного управління. Ресурсне, інформаційне забезпечення інноваційного проекту.

Специфіка управління персоналом при здійсненні інноваційної діяльності. Формування творчих колективів та організація їх праці. Особливості нормування й оплати праці в інноваційній діяльності.

Завдання та основні прийоми експертизи інноваційних проектів. Методи вибору оптимального інноваційного проекту.

Принципи оцінювання та показники ефективності інноваційної діяльності. Види ефектів від реалізації інновацій. Техніко-економічне обґрунтування інноваційних проектів. Показники доходності інноваційних проектів.

Тема 6. Ризики в інноваційній діяльності та управління ними

Поняття ризику та основні причини невизначеності і спричиненого нею ризику. Види ризиків: ризики помилкового вибору інноваційних проектів, ризик незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування, ризик невиконання господарських договорів, маркетингові ризики поточного постачання і збуту, ризик, пов'язані з забезпеченням прав власності. Цілі та методи управління ризиками в інноваційній діяльності.

Способи зниження ризику при реалізації інновацій.

Тема 7. Оцінка ефективності інновацій.

Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства

Ефективність використання інновацій. Обґрунтування економічної ефективності інноваційного проекту. Критерії інвестиційної привабливості інноваційних проектів.

Взаємозв'язок інновацій та інвестицій. Джерела та механізми фінансування інноваційних проектів. Формування та оптимізація інвестиційних ресурсів. Переваги та недоліки методів інвестування (самофінансування, кредитування, акціонування, лізинг, селенг, форфейтинг тощо). Місце і роль венчурного капіталу в інноваційному процесі.

Тема 8. Особливості стратегічного управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі економіки

Стратегії інноваційного розвитку аграрного сектору. Класифікація типів інновацій у сільському господарстві: селекційно-генетичні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські, економіко-соціологічні.

Роль аграрної науки в інноваційному розвитку економіки. Концептуальні засади й моделі науково-організаційно та інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної науки.

Перспективні напрями активізації інноваційної діяльності в аграрному секторі України : стимулювання впровадження результатів досліджень; реорганізація системи управління аграрного сектору його служб і відділів при місцевих органах влади; удосконалення нормативно-правової бази інноваційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектора; підготовка фахівців у галузі інноваційного менеджменту.

3. Рекомендована література

Основна

1. Безгін К.С. Управління інноваційними процесами створення цінності на підприємстві : паліатив : монографія Донецьк : НОУЛІДЖ. Донец. від-ня, 2012. 186 с.
2. Белопольская Т.В. Инновационно-активные производственно-экономические системы : теория и практика управления: Донецк : Юго-Восток, 2013. 355 с.
3. Дудар Т.Г., Мельниченко В.В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
4. Єфремов О.С. Управління інноваційним розвитком підприємства : аспекти методології : монографія Луганськ : СНУ, 2012. 503 с.
5. Заблоцький Б.Ф. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Львів: Новий Світ – 2000, 2007. 456 с.
6. Инновационный менеджмент в АПК / [Р.Н. Минниханов, В.В. Алексеев, Д.И. Файзрахманов и др.]; под ред. Р.Н. Минниханова. М.: Изд-во МСХА, 2003. 432 с.
7. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Товарна інноваційна політика: підручник. Суми: ВТД «Університ-ка книга», 2007. 281 с.
8. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: навчальний посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. 324 с.
9. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Л.І. Михайлова, О.І. Гуторов, С.Г. Турчина, І.О. Шарко. – Вид. 2-ге, доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 234 с.
10. Інноваційні аспекти управління підприємствами аграрної сфери : монографія / [Т.М. Лозинська, М.А. Латинін, П.М. Макаренко та ін.] ; за заг. ред. : Т. М. Лозинська ; Полтав. держ. аграр. акад. – Полтава : ПДАА, 2011. 171 с.
11. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Л.І. Михайлова, О.І. Гуторов, С.Г. Турчина, І.О. Шарко. – Вид. 2-ге, доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 234 с.
12. Кириченко В.В., Тимчук В.М. Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво: монографія. Х., 2009. 230 с.
13. Коваленко О.В., Конашук В.Л., Кромська Л.А. Управління інноваційною діяльністю : шляхи вдосконалення : монографія. Запоріжжя : ЗДІА. 2014. 143 с.

14. Коденська М.Ю., Перепелиця Н.М. Методичні підходи до оцінки інноваційного продукту аграрної науки. К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. 76 с.
15. Краснокутська Н.В., Гарбуз С.В. Інноваційний менеджмент: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни. К.: КНЕУ, 2005. 276 с.
16. Меркулов М.М. Науково-технологічний розвиток і управління інноваціями. Одеса : Фенікс, 2008. 344 с.
17. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2006. 295 с.
18. Михайлова Л.І., Турчина С.Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 248 с.
19. Павленко І.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб.— Вид.2-ге, без змін. К.: КНЕУ, 2006. 204 с.
20. Стадник В.В. Мельничук О.П., Йохна В.М. Маркетинг-менеджмент інноваційного розвитку підприємства: монографія. Хмельницький : Гонта, 2013. 205 с.
21. Управление инновационными проектами: учеб пособие / Под ред. проф. В.Л. Попова. М.: ИНФРА-М, 2007. 336 с.
22. Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О. Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. Харків: «Діса плюс», 2016. 266 с.
23. Управління інноваційним розвитком підприємства: монографія / [В.Г. Федоренко, Л.І. Федулова, П.І. Безус та ін. ; за заг. ред.: В.Г. Федоренко, Л.І. Федулової] ; Акад. муніцип. упр., Екон. шк. акад. УАН В.Г. Федоренка. Київ : ДКС центр, 2014. 346 с.
24. Управління інноваційним розвитком цукробурякового виробництва : монографія / А.В. Найда, М.П. Сахацький, І.С. Найда та ін. Одеса : Лерадрук, 2013. 219 с.

Додаткова

1. Володін С.А. Модель інноваційного розвитку аграрної науки на прикладі системи НААН України. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3 [52]. С. 5–24.
2. Гринев В.Ф. Инновационный менеджмент: учеб. пособие. К.: МАУП, 2001. 152 с.
3. Друкер Питер Ф. Бизнес и инновации. М.: «ИД Вильямс», 2007. 432 с.
4. Завадяк Р.І., Копусяк Я.Ф. Теоретичні основи функціонування та види бізнес-інкубаторів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер. «Економіка». 2014. Випуск 2 (43). С. 78–81.
5. Заєць О.О. Джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 2 (165). С. 115–188.
6. Инновационный менеджмент: Концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития: учеб. пособие / [В.М. Аньшин, А.А. Дагаев, В.А. Колоколов и др.]; под ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева. М.: Дело, 2007. 584 с.

7. Исакова Н.Б. Предприятия Украины: инновационная деятельность и сетевые взаимодействия: монографія. Под ред. д.э.н., проф. В.П. Соловьева. К.: Информ.-аналит. агентство, 2012. 377 с.
8. Інноваційний менеджмент сталого розвитку на прикладі агропромислового комплексу. *Управління новаторською діяльністю за Сковородинівським підходом.* / [І.Я. Гришин, Д.І. Мазоренко, О.К. Бурова та ін.]; за ред. Д.І. Мазоренка, О.К. Бурової. Х.: ХНТУСГ, 2005. 547 с.
9. Кардаш В.Я., Павленко І.А. Інформаційне та нормативно-правове забезпечення створення наукомісткої та високотехнологічної продукції. *Товарна інноваційна політика.* 2013. № 3. С. 19–25.
10. Кондратьев Н.Д. Большие циклы экономической конъюнктуры: Доклад // *Проблемы экономической динамики.* М.: Экономика, 1989. С. 172–226.
11. Концептуальні засади створення Агротехнополісу високотехнологічного забезпечення інноваційного розвитку АПК / Науково-методичний і координаційний центр з наукових проблем розвитку АПК України / [Електронний ресурс]. – Офіц. сайт. НААН України. Режим доступу: <http://naas.gov.ua/>.
12. Петрова І.Л., Шпильова Т.І., Сисоліна Н.П. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: монографія . К.: «КРОК», 2010. 320 с.
13. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.91 № 1977-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12>
14. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 року N 991-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст. 363. – Офіц. сайт ВРУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
15. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. N 680-р // Офіц. сайт ВРУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.
16. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 488 с.
17. Соловьев В.П. Технологические парки в Украине: от исходной концепции к реальной практике. *Наука та наукознавство.* 2014. № 1. С. 15–20.
18. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів /авт.упоряд.: Г.О. Андрощук, І. Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. К: Парламентське вид-во, 2009. 632 с.
19. Тараненко ОМ. Корновенко С.В. Технопарки в Україні як елемент інноваційної інфраструктури. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.* 2014. Випуск 1(10). Т. 2. С. 44–48.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
4. Міністерство освіти та науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
5. Інтелектус [Електронний ресурс]: веб-журн. – Режим доступу: <http://www.patent.net.ua/intellectus/ua.html>
6. Інтелектуальна власність [Електронний ресурс]: наук.-практ. журн. – Режим доступу: <http://www.intelvlas.com.ua/>
7. Теория. Эксперимент. Технологии [Электронный ресурс]: журн. – Режим доступа: <http://www.tet.zp.ua/>
8. Мир техники и технологий [Электронный ресурс]: междунар. техн. журн. – Режим доступа: <http://www.mtt.com.ua/>
9. Инновации, управление изменениями в организациях, управление знаниями [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bizbooks.com.ua/catalog/cat.php3?c=193&lang=1>
10. Державний фонд фундаментальних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/>
11. Генерация идей: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://content.mail.ru/pages/p_27901.html
12. Эксперт Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.expert.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання. Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний та модульний контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Підсумковий модульний контроль (екзамен) – форма оцінки підсумкового засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням підсумкового контролю знань є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу на екзамені оцінюється рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені освітньо-науковою програмою.